

Draagvlak creëren binnen het team

Grip op internationalisering

'Je moet kinderen het gereedschap geven om naar de wereld te kijken.' Met die woorden legt een leerkracht kort en krachtig uit waarom internationalisering op basisscholen in zijn ogen belangrijk is. Maar wat is internationalisering nu precies, hoe kun je er vorm aan geven en hoe kun je het verankeren in je school?

Maarten Hogenstijn

(m.hogenstijn@hva.nl) en

Daniël van Middelkoop

(d.van.middelkoop@hva.nl) zijn

beiden onderzoeker bij het

lectoraat gedifferentieerd HRM

van de Hogeschool van

Amsterdam

Kortom: hoe krijg je grip op het begrip? Daar-naar deden onderzoekers van de Hogeschool van Amsterdam, in opdracht van EP-Nuffic, onderzoek. Het onderzoek leverde de internationaliseringsmeter op. Dit is een instrument dat leerkrachten en scholen inzicht geeft in de mate waarin internationalisering in de school en de lessen is ingebed.

'Ik kwam binnen met het idee: we moeten over de grens', vertelt een schooldirecteur. Maar een internationale uitwisseling is slechts één vorm van internationalisering. Er is veel meer. Om het begrip af te bakenen, gaan we uit van de volgende definitie: internationalisering in het primair onderwijs is het proces waarin internationale, interculturele en wereldburgerschapdimensies structureel geïntegreerd en geïmplementeerd worden in onderwijsinhouden en beleidsdoelstellingen van basisscholen (Knight, 2015; Maaskant, 2014; EP-Nuffic & PO-Raad, 2015). Het gaat dus om een proces met verschillende dimensies. Het draait om onderwijsinhoud, om beleid. En om het structureel verankeren daarvan in de school.

Internationalisering verankeren

Om erachter te komen hoe je internationalisering in je onderwijs kunt verankeren, is een onderzoek uitgevoerd. Allereerst werd een enquête afgenomen onder leerkrachten van scholen die al – in meer of mindere mate – actief bezig zijn met internationalisering. Deze enquête werd 95 keer ingevuld. De enquêteresultaten zijn gebruikt voor het bepalen van thema's voor een focus-groepgesprek met negen schooldirecteuren en internationaliseringscoördinatoren. Uit het gesprek en de enquête bleek dat je op school in

drie praktische stappen aan de slag kunt met internationalisering. De eerste stap is bepalen waarom internationalisering belangrijk is en hoe het aansluit bij de kerntaken van het onderwijs. Vervolgens begin je met één of meer van de diverse vormen. Tenslotte veranker je internationalisering structureel in de school.

Stap 1: Internationaliseren

'Internationaliseren draagt bij aan een compleet wereldbeeld en daarbij aan de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen.' Deze uitspraak van een leerkracht geeft duidelijk aan waarom zij internationalisering belangrijk vindt. Leerkrachten onderscheiden vaak drie verschillende taken van het onderwijs (Van Middelkoop & Meerman, 2014; Biesta, 2014):

1. Persoonlijke ontwikkeling en groei van kinderen;
2. De voorbereiding van kinderen op hun toekomstige rol als burger in de maatschappij;
3. De voorbereiding van kinderen op hun toekomstige functie op de arbeidsmarkt.

Het onderzoek werd gestart met een open vraag: 'Waarom vind je het (niet) belangrijk dat er op je school aandacht is voor internationalisering?' Bij de antwoorden kwamen alle drie de bovengenoemde onderwijsdoelen duidelijk terug. Daarbij leggen veel invullers de nadruk op globalisering om het belang van internationalisering te benadrukken. Twee voorbeelden hiervan zijn:

- 'De komende generatie zal mondiaal moeten denken, omdat de samenleving meer dan voorheen gericht zal zijn op internationale betrekkingen. Nederland zal ten onder gaan wanneer wij klein blijven denken.'

'Internationalisering draagt bij aan een compleet wereldbeeld en daarbij aan de persoonlijke ontwikkeling van de leerling'

Foto's: René van den Burg

- 'De wereld wordt steeds kleiner en kinderen moeten daarop voorbereid worden. Zowel op hun rol in hun directe omgeving als op hun rol als wereldburger. Ze moeten openstaan voor andere mensen en andere culturen en respect hebben voor anderen.'

Vervolgens werd aan de leerkrachten gevraagd in hoeverre ze denken dat internationalisering een bijdrage levert aan elk van de drie taken van het onderwijs. De grote meerderheid van de invullers van de enquête (78 tot 88 procent) denkt dat die bijdrage (zeer) belangrijk is.

Stap 2: Beginnen in de school

Internationalisering is dus belangrijk, maar wat voor vormen van internationalisering zijn er eigenlijk? EP-Nuffic onderscheidt vier domeinen (EP-Nuffic & PO-Raad, 2015), namelijk: vroeg vreemdetalenonderwijs (vvt), internationaal georiënteerde leerinhouden, uitwisseling over de grens en internationale beleidsontwikkelingen. Internationalisering begint met taal. Vroeg vreemdetalenonderwijs (eerder en meer dan wettelijk voorgeschreven) is de meest voor de hand liggende vorm van internationalisering en een goed startpunt. In veel scholen krijgen kinderen al vóór groep 7 Engels. EP-Nuffic

coördineert een groot aanbod aan activiteiten op het gebied van vroeg vreemdetalenonderwijs (vvt). Maar ook internationaal georiënteerde leerinhouden zijn van groot belang. Dan is er op school veel aandacht voor verschillende culturen en krijgen actuele internationale ontwikkelingen een plek in het onderwijs. Vaak wordt daarbij de term wereldburgerschap gebruikt. Ook in de focusgroep werd dit genoemd: 'Wereldburgerschap is een feit, je bent niet alleen burger in Nederland, dat overschrijdt grenzen. Juist door internationalisering goed toe te passen, kun je dat ervaren.' Internationaal georiënteerde leerinhouden

Betrek kinderen bij de ontwikkelingen in de wereld door projecten te organiseren

Een uitwisseling opbouwen

Een uitwisseling met leerlingen over de grens kan een prachtige ervaring zijn. Maar zo'n uitwisselingsprogramma moet je rustig en stapsgewijs opbouwen. Dat benadrukken ervaringsdeskundigen. Tussen de deelnemende scholen moet eerst vertrouwen ontstaan. Er zijn verschillende manieren om daaraan te werken. Een respondent vertelde dat eerst de directeuren heen en weer reisden, het jaar daarna een aantal leerkrachten en het derde jaar gingen de leerlingen. Het belang van goede gastgezinnen is groot. Dit werkt het best als de gastouders ook (grotendeels) de ouders zijn van kinderen die over de grens gezonden worden. In sommige uitwisselingen gingen kinderen in tweetallen naar een gastgezin, in andere gevallen werden ze één-op-één gematcht.

Vroeg vreemdetalenonderwijs is een voor-
de hand liggende vorm van
internationalisering

‘Je kunt veel
dingen vertellen of
laten zien, maar
tijdens een
uitwisseling
kunnen kinderen
het echt ervaren,
meemaken en
beleven’

worden op veel scholen gebruikt, maar lang niet altijd gezien als een vorm van internationalisering. Toch biedt dit de mogelijkheid om leerlingen kennis bij te brengen over de wereld zonder dat daar noodzakelijkerwijs een uitwisseling over de grens aan te pas komt.

Uitwisseling waarbij leerkrachten met leerlingen over de grens reizen, wordt door veel respondenten als de mooiste vorm van internationalisering gezien. Een schooldirecteur legt uit waarom: ‘Je kunt heel veel vertellen en laten zien, maar tijdens een uitwisseling kunnen kinderen het echt ervaren, meemaken en beleven. Ik denk dat dit een levenservaring is waar ze nog lang op kunnen teren en veel van kunnen leren.’ Zo’n uitwisseling over de grens is een mooi perspectief aan de horizon, maar het vergt veel inspanning en organisatievermogen (zie het kader ‘Een uitwisseling opbouwen’ op p. 31). Er zijn ook laagdrempelige vormen van uitwisseling beschikbaar, zoals eTwinning-projecten (digitale internationale uitwisselingsprogramma’s voor leerlingen) en uitwisseling van leerkrachten. Wat is een goed startpunt als je met internationalisering aan de slag wil gaan? De respondenten noemden een aantal praktische tips waarmee je direct in de praktijk aan de slag kunt gaan:

1. Ga bij een andere school kijken voor inspiratie. EP-Nuffic (www.epnuffic.nl) kan helpen om je school te koppelen aan scholen in de buurt die verder zijn met internationalisering: hoe geven zij dit vorm?;
2. Start een kleinschalig project, bijvoorbeeld het eTwinning-project;
3. Breng aan de hand van zo’n kleinschalig project het onderwerp internationalisering ter sprake in een teamvergadering;
4. Breng native speakers (mensen met Engels of een andere taal als moedertaal) op het digibord of fysiek in de klas;
5. Laat op een teamvergadering een leerkracht een gedeelte van de vergadering in het Engels voordragen, zodat anderen daarvan kunnen leren;
6. Kijk of middelbare scholen in de buurt al bestaande projecten hebben, waar je bij aan kunt haken;
7. Bekijk met de gemeente of er mogelijkheden zijn om aan te sluiten bij bestaande stedenbanden.

Stap 3: Verankeren in de school

Als je écht met internationalisering aan de slag wil gaan, dan is het zaak om het niet bij een enkele activiteit te houden, maar ervoor te zorgen dat het onderwerp structureel in de school aan bod komt. Uit het onderzoek komen vier manieren naar boven om dit te realiseren:

1. Zorg voor een kerngroep met een coördinator. Het is van belang dat een deel van het team de verantwoordelijkheid draagt, zodat je niet afhankelijk bent van één persoon en de taken kunt verdelen. Niet iedereen in het team hoeft alles te kunnen, maar zorg ervoor dat je in een team wel alle vaardigheden hebt. Er moet een coördinator zijn die het totaaloverzicht houdt;
2. Zorg voor draagvlak in het team, door ‘bottom up’ te werken, dus met initiatieven die vanuit het team zelf komen. Een schoolleider formuleert dit zo: ‘Belangrijk is dat je kijkt naar de visie van de school. Waar kan je het verbinden. Wat is de drive op de school? Daar koppel je internationalisering aan. Dan kan het op elke school en zo verlies je niet je eigen identiteit en je eigen bevoegdheid. Want dat is wat de scholen willen. Eigen pijlers, een eigen identiteit en een eigen profiel. Als je dat met elkaar kunt verbinden, krijg je een team ook gemakkelijker mee.’ En dat is wat je wil;
3. Een tip voor schoolleiders: borg de kwaliteit

De internationaliseringsmeter

Waar staat je school op het gebied van internationalisering? De internationaliseringsmeter van EP-Nuffic biedt leerkrachten en schoolleiders in 34 vragen en stellingen antwoord op die vraag. Invullers ontvangen een gericht advies op basis van hun scores. De internationaliseringsmeter vind je via: www.internationalisering.nl/meter.

© Optimus

Pioniersrol vervullen

Internationaliseren is een grote term, maar je kunt er in de school klein mee beginnen. Uit het onderzoek komen zeven tips naar voren om met internationalisering te starten, plus vier tips om het vervolgens in de school te verankeren. Juist gemotiveerde leerkrachten ('trekkers') kunnen hierbij een pioniersrol vervullen. Zij bleken, volgens 57 procent van de respondenten in de enquête, de initiatiefnemers te zijn rond internationalisering. Waarom neemt een leerkracht het initiatief? Omdat hij internationalisering belangrijk vindt. Een leerkracht zei: 'Er is meer dan de school, de stad en het land waarin je leeft. Bewust worden van de wereld om je heen, de verschillen in deze wereld en wat jij voor deze wereld kunt betekenen. Hoe meer kinderen zich internationaal kunnen oriënteren, hoe meer kans ze hebben in de toekomstige maatschappij. Ze hebben zelf de keuze of ze deze kansen willen grijpen of niet.' ●

van internationalisering, bijvoorbeeld door leerkrachten op te (laten) leiden. Geef het team voldoende skills om de eerste opstart te kunnen maken. Als ze enthousiast zijn, groeien ze vervolgens vanzelf door;

4. Zie internationalisering als golfbeweging waarin ruimte is om na een grote inspanning, zoals een uitwisseling met leerlingen, even pas op de plaats te maken. Bewaak wel een minimumniveau, bijvoorbeeld door kleinschalige eTwinning-projecten voort te zetten. Zorg er vanuit de kerngroep bijtijds voor dat de volgende golf weer op gang komt.

VERDER LEZEN!

- EP-Nuffic Academy, leermodules rond internationalisering: www.internationalisering.nl/modules/primair-onderwijs.
- Het boek *Toolkit internationalisering primair onderwijs. Handreiking voor schoolbesturen en schoolleiders* (EP-Nuffic, & PO-Raad, 2015): www.epnuffic.nl/bestanden/documenten/toolkit-internationalisering-primair-onderwijs-handreiking-voor-schoolbesturen-en-schoolleiders.pdf.
- Onderzoeksrapport *Internationalisering in het primair onderwijs*. (Middelkoop, D. van, & Hogenstijn, M., 2016): www.internationalisering.nl/wp-content/uploads/2016/03/Onderzoeksrapport-Internationalisering-in-het-primair-onderwijs-def-160216.pdf.

LITERATUUR!

- Biesta, G. (2014). *The beautiful risk of education*. Londen: Paradigm.
- Knight, J. (2015). Updated definition of internationalization. *International higher education, issue 33, fall 2003*, 2-3.
- Maaskant, E. (2014). *Internationalisering in het VO: bevestigd en bespiegeld*. Haarlem: Europees Platform.
- Feuerstake, M. van, & Wassens, E. (2015). *Toolkit internationalisering primair onderwijs. Handreiking voor schoolbesturen en schoolleiders*. Utrecht/Den Haag: PO-Raad/EP-Nuffic.
- Middelkoop, D. van, & Meerman, M. (2014), *Studiesucces en diversiteit*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam/CAREM.

Wil jij op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het basisonderwijs?

Neem nu een abonnement op JSW

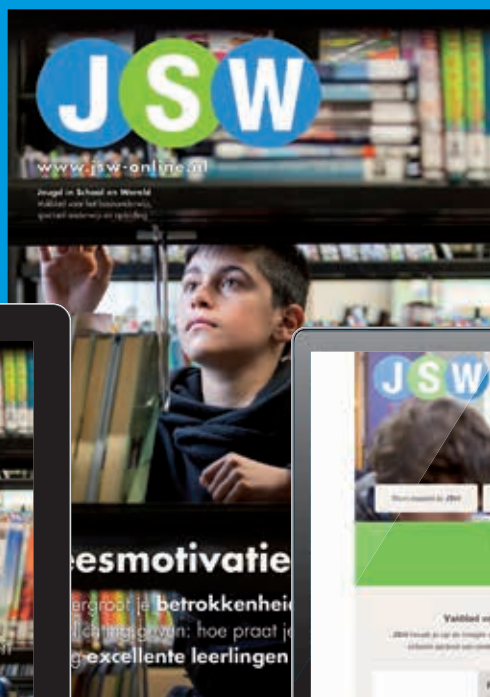

Wil je niets missen, neem dan een abonnement op HJK én JSW en betaal slechts €117,50 per jaar

JSW lezen op tablet en pc via Schooltas

Studenten ontvangen 40% korting

Ontvang 10 x JSW

Krijg toegang tot het digitaal archief

Samen voor €75,- per jaar

Meer weten? Ga naar www.jsw-online.nl of bel 088-2266692